

Farkától búzlik

Hú, de gyenge. Ez, persze, pont akkor tűnik föl, amikor nem gyenge, amikor egy jelenet épp jelenetnek látszik, mintha normálisan meg volna írva, igaz is volna meg túlzó is, ettől vicces. Nem tudom, kinek kell hálásnak lenni az *Irodai patkányok* című előadásban az IT-szkeccsért, de az jó. Pont annyira jó, hogy legyinteni kelljen tőle: ebből már nem lesz színdarab.

Lehet, hogy nem is akar az lenni. A hivatalos kísérszöveg azt mondja, hogy olyan pokoli munkahelyi légkört akarnak bemutatni, amitől az irodai dolgozó másnap derűsen megy munkába. Valami hasonlót él át mindennap, de mégsem ennyire szörnyű.

Nyilván csak átverés, vannak sokkal szörnyűbb munkahelyek is, vannak szörnyűbb értekezletek, ha egyáltalán használatos még ez a szó, és nem ütötte ki a használatból végképp a meeting. Ez is egy eszme: rendszerek jönnek és mennek, kormányokat váltanak vagy nem váltanak, de amire az egész társadalom épül, az rendíthetetlen. A felnőtt emberek nagy hányada elmegy valami irodába, hogy reggeltől estig ott csináljon rejtélyes dolgokat. Kicsodálkoztuk magunkat ezen gyerekként, hogy vajon mit csinálnak a szüleink egész nap, most pedig vagy magunkon csodálkozunk, vagy a közeli hozzátartozóinkon, de semmiképpen sem értjük a jelenséget. Semmiképpen nem szeretném a saját henyeségemet vagy társadalmi haszontalanságomat mentetgetni vagy pláne dicső-

íteni, én még most is azt hiszem, hogy ott zajlik az igazi élet, egy ilyen előadás ebben nem tud megtörni, de közben dolgozik bennem egy sunyi elméletecske is, ami arról szól, hogy muszáj irodákat fenntartani. Muszáj embereket kisebb csoportokra osztani, és látszólag fontos, valójában haszontalan feladatokkal ellátni, nem szabad nagy mennyiségű embert tétlenül hagyni, mert elszabadul az agresszió. És még az is lehet, hogy jogos agresszió szabadul el, hogy a hivatal nem is társadalmi képződmény, hanem a gazdagok találták föl a szegények ellen – ebbe most bele sem gondolok.

Abba viszont már kénytelen vagyok belegondolni, hogy itt vannak ezek a nem hivatali emberek, a szellem lovagjai, ők volnának a felépítmény az irodai alapon, aki egész nap a többi öltönyös és kosztümös hülyeségeit hallgatja, este azért jön el ide, hogy erőt merítsen a másnap-hoz. Ehelyett mit kap? Nem az a baj, hogy ez is iroda, valószínűleg az irodai dolgozók egy gondolattal jobban élvezik az előadást, mint akik az eget bámulják óraszám, de nem arról volt szó, hogy valami színházzzerű élményben részesítenek?

Ha nem, nem, akkor én tévedtem. A szereplőknek ugyan következetesen ugyanaz marad a nevük, Levi meg Ferenc, ők a férfiak, még a jellemük sem változik, de lehet, hogy csak azért, mert annyira sablonosak, hogy nem érdemes a nevükkel vacakolni. Ferenc a rosszkedvű okosjózsi, aki úgy érzi, hogy többet érdemel-

ne az élettől, de még azt sem sikerül átverekednie, hogy ne egyforma mennyiségű poharat helyezzenek el a vízballonoknál, hanem ahol kevesebbet isznak, ott kevesebb legyen a pohár. Levi a vesztes, még ebben a környezetben is mindig alulmarad, nem értékelik a többiek a vlogját, amellyel szeretné bemutatni az iroda mindennapjait, és nem figyelnek oda a tűzvédelmi előadására sem, csak aláírják a papírt, és szétszélednek. Reménykedtem, hogy jön majd valami tűz, és akkor Levi diadalt arat, bezzeg, ha figyeltetek volna, de nincs kárpótlás, az élet nem igazságos.

Ez pedig nem színdarab. Mondjuk, ezt lehetett sejteni már az elején is, amikor ülnek a szereplők, unják magukat, aztán az egyik keresztbe teszi a lábát, és végigfut a nevetőmoraj a nézőtéren: farkincája van. Mindenkinek van farkincája, hiszen patkányok. Vicces. Kíváncsi vagyok, mihez kezdenek ezzel a poénnal a darab során, mert csak nem ráncigálja mindenki maga után a farkincáját csak ezért az első perces mosolyért.

Dehogynem. Pedig ezzel még nem kezdődik el az előadás. Aztán majdnem elkezdődik, a hivatali fénymásoló ritmusából zenei alap lesz, és a négy szereplő (Sipos Vera, Ullmann Mónika, Janklovics Péter és Pataki Ferenc) dalban mondja el, hogy mi a helyzet. A probléma az, ami a dalban elmondásnál gyakran előfordul, hogy nem nagyon lehet érteni a szöveget. Néha a rímek átjönnek, az egész olyan, mint régebben a KFT zenekar szövegei, a rímekben rejlene a tréfa, hogy mondjuk az a rímelő sor, hogy „szalámi lóg a szájpaddlásomon”. Rendben, értjük, ez egy gusztustalan világ. De legalább világ. Mert a vilá-

got bemutató világ nem funkcionál. Nem épülnek egymásra a jelenetek, nem érezni, hogy megyünk valahová. Lehet, hogy nem is ez volt cél, de aligha ártott volna, ha mintegy mellékesen mégis van valami folyamatjellege az előadásnak. Meg is lepett, hogy rendezőként Kocsis Gergely a közreműködő, neki éppenséggel volt rá lehetősége, hogy megtapasztalja színészként, mennyivel kellemesebb egy olyan szkeccssorozatban fellépni, amely tart is valamerre, mint annak idején a *Részegek* a Katonában. Könnyebb játszani a közönséggel, ha még benne van az előző jelenet alatti nevetése vagy elkomorulása. Vagy fordítva: nagyon nehéz úgy színésznek lenni, hogy elvben vicceseket mondok, a néző meg csak vágja a po-fákat. Persze ez is egy közösség néző és előadó között: együtt várjuk, mikor jön már valami igazán jó poén.

A poén furcsa és meglepő módon végül megjön, épp akkor, amikor a két egysíkú vagy nullasíkú színész már végképp reménytelennek látszik. Ez az IT-jelenet, nem is igazi irodai, inkább az iroda alvilága, ahol a többiekhez képest alulöltözött, életidegen, de a maga világában biztosan tájékozódó föld alatti lény találkozik a napfénnel. Valaki, egy élő, beszélő nő lehozza a számítógépet javításra. Ami ebből kikerekedik, az vicces is, megható is, al- és felvilág érdekes ütközése, a maga módján olyan, mint amikor Wagner-nél az istenek alászállnak a kopácsoló, aranyat kereső bányásztörpék közé. Csak a maga módján, ami éppenséggel jó is lehetne, zengő ércék és pengő cimbalmok helyett emberi hangok. A maga módján azonban azt is jelenti: röviden. Nem azt mondom, hogy szívesen néznék ebből másfél

órát, csak az az érzésem, hogy öt jó percért nem érdemes végigülni másfél órát. Azt sem tudom, kinek kell hálásnak lenni érte, túl sok a szerző, nem tudom, melyiknek volt vices napja. Az előadás megy tovább, egyenest a nagy megkönnyebbülés felé, már megint együtt énekel négy ember, hamarosan a sötétség, leoltják a villanyt a Jurányiban, fejszó-

válva tapsolhatunk. Rendben, hogy az iroda béna hely, de mégsem annyira, mint a róla szóló színház.

Fehér Gáspár – Fehér Boldizsár – Litkai Gergely – Vinnai András: Irodai patkányok. Jurányi Ház, Budapest. Orlai Produkciós Iroda, Füge Produkció, Dekk Színház. Rendező: **Kocsis Gergely.** Szereplők: **Sipos Vera, Ullmann Mónika, Janklovics Péter, Pataki Ferenc.**

Vadas József

Homoffisz a homlokzaton

A Rákóczi útra születtem, és tízéves koromig a Corvin közben éltem. Máig eleven tehát emlékezetemben a megannyi földszintes, egy- vagy kétemeletes, már-már omladozó házával a hovatovább a múlt kódébe vesző szürke Józsefváros. Mert bár gyerekkorom nagy részét egy harmincas években emelt nagykörúti ház ötszobás polgári lakásában töltöttem, a Práter utcai, majd a Horváth Mihály téri iskolába járva tudom, a Kisfaludy és a Kis Stáció, a Futó és a Tömő utcában meg a környékükön még az ötvenes évek első felében is szép számban akadtak áporodott házikók (félkomfortos vagy éppen komfort nélküli lakásokkal), amelyek immár Szabó István filmjeinek köszönhetik halhatatlanságukat.

Noha a századelőn is épültek ide eklektikus és szecessziós, a két háború között meg – kisebb számban – modern vagy inkább neobarokk tömbök, az '56-os harcok emlékeit pedig a Kádár-korszakban több esetben lebontással és új épülettel próbálták eltüntetni, a nagy váltás csak

az elmúlt évtizedben következett be a Futureal európai forrásokból is táplálkozó fejlesztései nyomán. A Corvin mozi mögött a nevét viselő negyedben a plázák, a *residence* titulusal hivalkodóra vértezett tízemeletes iroda- és lakóházak s közöttük a parkosított sétány jóvoltából olyan milió alakult itt ki, amelyet bármelyik európai nagyváros megirigyelhetne. Bár kiemelkedő építészeti alkotás legfeljebb ha néhány akad az új tömbök között.

De most nem egy ilyen épületről lesz szó.

A helyszín továbbra is a Józsefváros, csak kicsit távolabbi és egykor némileg fejlettebb környék, a Salétrom utca, ahol száz évvel ezelőtt már és még jobbra nagy belmagasságú háromemeletes (többségében eklektikus) házak álltak. Jobbra, ismétlem magam, mert jelen írás tárgya egy velük azonos magasságú, ugyanakkor minden tekintetben (stílusában, funkciójában és belsőjében is) tüntetően modern épület: a Loffice nyáron átadott új székhá-

za. Helyén ugyanis szabályt erősítő kivételként 2008-ig egy tipikusan józsefvárosi földszintes ház árválkodott. A Fortepan 1975-ös felvételén nem látszik, egykoron azonban ide hozták szobára kuncaftjaikat a Rákóczi téri örömlányok.

A Loffice merőben másféle és egészen újfajta szolgáltatásokat kínál a coworking (pénzért bárki számára elérhető home office-os közeg) biztosításával. Akár csak pár órára vagy néhány napra bérelhető munkafelületet egyéneknek, hosszabb távra irodát még csak formálódó kisebb-nagyobb közösségeknek, alkalmi rendezvényhelyiséget ilyenekkel nem rendelkező szegényebb vagy takarékos cégeknek. Elsősorban szabadúszóknak, nomádoknak, netán állásukat veszített kisgyerekes anyukáknak vagy éppen startup vállalkozásoknak. Nem csupán infrastruktúrával és logisztikával szolgálnak (korszerű információs csatornával és digitális eszközökkel), egyszersmind szekrényekkel, zuhanyozóval vagy fürdőszobával, ha kell, gyermekmegőrzővel is felszerelve. A teakonyha mellett kisebb büfé gondoskodik az eseti használók komfortérzetéről.

A coworking az új évezred első évtizedének leleménye. Állítólag a költséghatékonyság jegyében indult hódító útjára 2005-ben az Egyesült Államokban, a hamarosan bekövetkezett pénzügyi világválság mindenestre felgyorsította terjedését. Tovatűnt ugyanis a folyamatos gazdasági fejlődés második világháború után kialakult illúziója. Sokan váltak álláskeresővé, és kevesen vállalkoztak hosszú távú beruházásokra. Ha hinni lehet az internetes forrásoknak, ma már jóval millió fölött dolgoznak ebben a flexibilis rend-

szerben. Magyarországon a Loffice létesítette az első ilyen irodát 2009-ben a Paulay Ede utcában a Zeneakadémia egykori kottanyomdájának átalakításával, egy historizáló épület udvari szárnyában; a szisztema életrealitását bizonyítja, hogy immár vidéken (többek között Gárdonyiban és Debrecenben) is találkozunk hasonlóval. Időközben maga a Loffice is gyarapodott: bécsi fiiláléja mellett két további egységgel Budapesten: az egyik az a Rákóczi tér felől megközelíthető kétszintes iroda, amelyet 2013-ban egy lepukkant műanyag-feldolgozó üzemből alakítottak ki, ekként nyerte el Az év irodája címet. A másik a szóban forgó, Salétrom utcai rezidencia.

Mindkettőnek Paládi-Kovács Ádám a tervezője. Elsősorban családi házak és kisebb közösségi épületek fűződnek a nevéhez. Architektonikus elemekkel igyekszik efemer posztmodern allűrök híján is karakteres látványt nyújtó összképet adni munkáinak. Ezt látjuk itt is. A teraszos penthouse-zal hat szintet és mélygarázst magában foglaló ház földszinti alaprajzának levágásával előtető nélkül sikerült természetes módon fedett bejáratot kialakítania. Egyszersmind finom plasztikai játékot produkálnia. Az L alakban telepített, ezáltal mindkét oldaláról természetes fényhez jutó épület komfortosságához a balkonok és kilépők mellett a telek szabadon maradt részének parkosítása is hozzájárul. Ugyancsak a tervező érdeme a környezetbe illeszkedés. Sem az utca összképéhez, sem két szomszédjának formavilághoz nem kívánt igazodni. Csupán a magasságával kapcsolódik a Sauer Ármin–Porgesz József-páros szebb napokat

látott szecessziós, illetve a két háború között népszerű építőmester, Mengl Ferenc valamivel későbbi és neobarokkosan robusztus jellege következtében jobb karban levő házához. Minden díszítménytől mentes puritán befoglaló formájával, a lépcsőház fémkeretbe foglalt nyílászáróinak mondrianosan szabályosra metszett geometriájával magabiztosan vállalja, hogy ez egy minden ízében modern épület, amelyet aztán az alkalmazott grafikus Willem van de Ven és a képzőművész Esterházy Marcell kalligrafikusan perforált és törtfehér színű alumíniumhomlokzata avat egyértelműen maivá.

Hogy Paládi-Kovács Ádám eredetileg milyen külsőt szánt az épületnek, az csak sejthető a szabadon maradt ablakok, illetve a belsőknél látottak alapján. Ahogy egy tudósításban olvasom, az épületben folyó munka zavartalansága érdekében már ő is árnyékoló panelekből álló frontot javasolt. Ennek továbbfejlesztéseként végül egy brandnek is tekinthető narratív felület született – a vállalkozáshoz szorosan kötődő két művész közreműködésével. A holland Van de Ven, akit szerelem telepített Magyarországra, nyomtatványaival, az épületbelső felirataival, honlapjuk és digitális felületeik tipográfiájával kezdetektől a cég arculattervezője. A családtag Esterházy Marcell (mint a kortárs magyar konceptuális és médiaművészeti szcena egyik legaktívabb szereplője) szintén részt vett már a Paulay Ede utcai részleg művészi miliójének megteremtésében. Ketten együtt tervezték ezt a fém függönyfalat, amely részben díszes mellvédként, részben árnyékoló spalettaként funkcionál, szellőztetéskor azonban a tábláit ki is lehet

hajtani. Akárcsak az antik görög vázák, vízszintesen tagolt mezőkön bontakozik ki a történet. Alulról felfelé haladva ismerjük meg a ház funkcióit: a rendezvényeket, a munkát, a kikapcsolódást, a családi élet mindennapjait. A harmincas évek art decós stiliztikáját idéző pikto-gramokból font és a digitális grafikai megoldásokkal elegy kavalkádós kompozíció napjaink street artjának nyers közvetlenségével vonja magára a figyelmet.

Aki mostanában építkezik vagy ingatlanvásárlásra készül, az már ránézésre is megbecsülheti, hogy egy ekkora épület létesítése sok százmillió forintot igénylő beruházás. A meglepő ezek után az, hogy a Loffice három jogász és egy közgazdász alapította családi vállalkozás. Vezetője Klementz Kata és Anna, tehát két testvér, s tulajdonosként rajtuk kívül még két személy jegyzi: édesanyjuk, illetve barát- és kolléganője, az osztrák Ulrika Rein, aki már több évtizede él Budapesten. Azért is kell név szerint említenünk, mert a mi érdeklődésünk alapvetően esztétikai. Márpedig mind a három épületben feltűnő, hogy a helyiségeket nem egyszerűen jó ízléssel megáldott, hanem a kortárs iparművészet és dizájn világában igencsak jártas valaki rendezte-bútorozta be. A Salétrom utcánál maradvá: két svéd tervező, Thomas Bernstrand és Stefan Borselius remek (bár némiképp a világsztár Ron Arad darabjaira hajazó) Bob Job ülőgarnitúrái fogadják az érdeklődőt, de aki alaposabban körülnéz, az Arne Jacobsen klaszikus Tojás fotelja mellett Konstantin Grcic, Philippe Starck, Salvador Dalí/Oscar Tusquets és a két Bouroullec fivér nevezetes munkáit

is fellelheti. Mindez nem kis részben Ulrika Rein hozzáértésének tudható be; érdemein mit sem változtat, hogy ez a parádés tárgykollekció a Szabó Gábor belsőépítész vezette a Szuperdesign közreműködésével jött létre.

Ínyenc darabok is akadnak a világmárkák sokat reprodukált termékei között. Ilyen Roland Rainer osztrák építész ötvenes évek végi, hatvanas évek eleji fő műveként számontartott, a bécsi Stadthalle számára tervezett íves falemez széke, amely a mi több százezer példányban gyártott Erika kagylószékünk (Burján Judit diplomamunkája) időben és megformálásban is közeli rokona; vagy az, hogy a Rákóczi téri műanyag-feldolgozó kibelezése nyomán felszabadult tetőgerendákból nagy méretű asztalokat fabrikáltak. De nem folytatom, mert akármilyen kellemesek is az enteriőrök, ennek a székháznak mégiscsak a városképi szerepe az igazán rokonszenves. A Loffice tulajdonosai bármelyik új (vagy még csak épülő) negyedben bérelhettek volna a maguknak jól használható munkaterületet. Az iménti példákkal összhangban azonban más utat választottak azzal, hogy mind a három részlegüket a város hagyományos szövetében keresték és alkották meg. Az archaizálás és a neológia ellenében jól érzékelhetően revitalizációban gondolkodnak. Márpedig kevés izgalmasabb dolog van, mint a régi és az új keveredése; sok évtized után ismét a Kisfaludy utcában járva élvezetet jelentett egymás mellett látni az egészen új és a régi meg a

még régebbi épületeket. Egyik sem műremek, inkább csak többé-kevésbé tisztos szakmunka, együtt azonban az élet természetes folytonosságának érzékeltetésével kellemetes látványt eredményeznek. Jó lenne a dózerolások helyén növesztett vadiúj telepek ellenében kicsit gyakrabban hasonlókkal találkozni. Ha tovább sétálunk: még kopottas állapotában is oázisként hat a Tömő és a Nagy Templom utca sarkán a Pál utcai fiúk grundjának egyszintes épülete; különösen a tervezés-kivitelezés high-tech profizmusától ropogósan friss Corvin negyedből érkezve.

De nem is kell ilyen messzire menni a gyönyörködtető változatosság bezzegpéldáiért. Elég csak a szemközti épületre tekintenünk: a híresneves Kölber kocsigyár raktárépületéből a húszas évek derekán az üzem József utcai épületének stílusához igazodva formált Horváth Mihály téri iskolám alkotója, Almási Balogh Lóránt újklasszicista református templomot, amelyet nemrég szépen helyreállítottak. Vagy vessünk egy pillantást a Loffice üvegezett ajtaján át az udvarra. Két allegorikus épületplasztika (talán csak ügyes replika) gondoskodik arról, hogy e kívül-belül huszonegyedik századi épület esztétikája tizenkilencedik századi reminiszcenciák révén érvényesüljön.

A Loffice új székháza. Építész: **Paládi-Kovács Ádám**. Belsőépítész: **Szabó Gábor**/Szuperdesign. Homlokzat: **Willem van de Ven** és **Esterházy Marcell**.